

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра загальноправових та політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія наукових досліджень

Освітня програма: _____ Політологія _____

Спеціальність: _____ 052 Політологія _____

Галузь знань: _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

Ступінь вищої освіти: _____ магістерський _____

Затверджено на засіданні кафедри
загальноправових та політичних наук

Протокол №11 від 07 червня 2021 р.

м. Запоріжжя, 2021 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	<i>Методологія наукових досліджень</i>
Рівень вищої освіти	<i>другий (магістерський) рівень</i>
Викладач	<i>Арабаджиев Дмитро Юрійович, доктор політичних наук, доцент</i>
Контактна інформація викладача	<i>+380(61)7698626 kafedra_zpn@zpn.edu.ua, kafedrazpn@gmail.com</i>
Час і місце проведення навчальної дисципліни	<i>Згідно з розкладом</i>
Обсяг дисципліни	<i>Кількість годин для денної форми – 120; кредити – 4, розподіл годин (лекції – 14, семінарські – 28, самостійна робота – 78), вид контролю – екзамен, курсова робота - 1 кредит, 30 годин.</i>
	<i>Кількість годин для заочної форми – 120; кредитів – 4, розподіл годин (лекції – 4, семінарські – 6, самостійна робота – 110), вид контролю – екзамен, курсова робота - 1 кредит, 30 годин.</i>
Консультації	<i>Згідно з графіком консультацій</i>
2. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни	
<i>Пререквізити навчальної дисципліни. Вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» базується на знаннях, одержаних при вивченні гуманітарних і соціально-економічних дисциплінах.</i>	
<i>Постреквізити навчальної дисципліни. Здобуті здобувачем вищої освіти знання при вивченні дисципліни «Методологія наукових досліджень» є обов'язковими для таких складових подальшого навчання: «Методологія політичної науки», асистентська практика, переддипломна практика, кваліфікаційна дипломна робота.</i>	
3. Характеристика навчальної дисципліни	

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

загальні компетентності:

- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.*
- Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.*
- Здатність розробляти проєкти та управляти ними.*
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.*
- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.*
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).*
- Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.*
- Здатність спілкуватися іноземною мовою.*

фахові компетентності:

- Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.*
- Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.*
- Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.*
- Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.*
- Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.*
- Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.*
- Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.*

результати навчання:

- Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.*
- Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері політології.*
- Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.*
- Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.*
- Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.*

4. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є формування системи знань магістрів з теоретичних основ і набуття практичних навичок проведення наукового дослідження.

5. Завдання вивчення дисципліни

теоретична підготовка з питань загальних тенденцій розвитку сучасної науки та специфіки наукового пізнання; вивчення особливостей здійснення наукових досліджень, встановлення сутності основних понять і категорій методології науки; опанування технології організації науково-дослідної роботи, в тому числі вивчення логічної будови наукового дослідження, застосування теоретичних та емпіричних методів, оформлення результатів наукових досліджень; з'ясування особливостей впровадження результатів наукових досліджень у практику, оцінка їхньої ефективності

6. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи науки та наукової діяльності.

Тема 1. Наука і наукове мислення.

- 1. Поняття та предмет науки.*
- 2. Об'єкт і предмет юридичної науки. Система юридичних наук.*
- 3. Функції юридичної науки, її зв'язок із практикою.*
- 4. Проблема в юридичній науці.*
- 5. Істина в юридичній науці.*

Наука — сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і систематизація об'єктивних знань про дійсність; одна з форм суспільної свідомості. У процесі історичного розвитку наука перетворилася на продуктивну силу і важливий соціальний інститут. Вона впливає на державне, соціальне і громадське життя. Поняття «наука» охоплює як діяльність, спрямовану на отримання нового знання, так і результат цієї діяльності — суму здобутих на певний час знань, сукупність яких створює наукову картину світу. Наука, як діяльність є процедурою узагальнення реальності, а наука, як система знань — це сума суджень, що узагальнюють. У першій своїй іпостасі вона завжди дорівнює собі, у другій — постійно перебуває в розвитку. Визначення будь-якого феномену зводиться до вказівки на те незмінне, що зберігається в ньому протягом усього часу існування незалежно від усіх його метаморфоз. Тому при визначенні науки необхідно звертати увагу насамперед на стійке в ній, тобто не на конкретні характерні для її історичного стану судження (знання), а на «вічні» особливості пізнавальної процедури. Отже, наука є узагальненням реальності, сумою знань-суджень, що відповідають конкретному (історично зумовленому) масштабу узагальнення.

Тема 2. Концептуальні основи наукового пізнання.

- 1. Пізнання і його форми.*
- 2. Наукове знання як система, його особливості і структура.*
- 3. Наука як форма духовного виробництва і соціальний інститут.*
- 4. Наука і суспільство. Сцієнтизм і антисцієнтизм.*
- 5. Функції філософії в науковому пізнанні.*

Первинною і простішою формою пізнавальної діяльності суб'єкта є буденне пізнання. Воно здійснюється кожною людиною впродовж її життя, допомагає пристосуванню до реальних умов буття і спрямоване на отримання найнеобхідніших знань і навичок. Буденне знання не завжди обґрунтоване і систематизоване, зазвичай воно досить поверхневе, часто недостовірне, проте воно допомагає людині вести себе раціонально і достатньо ефективно вирішувати життєві проблеми. Художнє пізнання дозволяє створювати і сприймати художні образи – витвори мистецтва. Ігрове – отримувати знання в процесі спортивних і ділових ігор, ритуальних і культових дій. Релігійне пізнання пояснює світ на основі віри в реальне існування надприродних сил, а філософське – допомагає створювати загальні концепції існування світу і людини

Тема 3. Наукове дослідження та його методологія в політології.

- 1. Наукове дослідження.*
- 2. Поняття методу і методології наукових досліджень.*
- 3. Філософські і загальнонаукові методи пізнання.*
- 4. Приватні і спеціальні методи наукового дослідження.*

Формою існування і розвитку науки є наукове дослідження. Наукове дослідження — це процес дослідження певного об'єкта, предмета або явища за допомогою наукових методів, який має на меті встановлення

закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей. Об'єктом наукового дослідження (те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника) є матеріальна і ідеальна системи: навколишній матеріальний світ та форми його відображення у свідомості людей, що існують незалежно від нашої свідомості і обираються відповідно до мети дослідження. Предметом наукового дослідження є структура системи, взаємодія її елементів, різні властивості, закономірності розвитку і т.д. Предмет є вужчим поняттям, ніж об'єкт і виступає його складовою.

Змістовий модуль 2. Технологія проведення наукових досліджень

Тема 4. Технологія дослідницької роботи.

1. Основні етапи наукового дослідження.
2. Наукові факти: поняття та роль у науковому дослідженні.
3. Поняття наукової проблеми, її постановка і формулювання.
4. Зміст наукової гіпотези, її висування й обґрунтування.
5. Сутність теорії і її роль у науковому дослідженні.

Основною вимогою, яка висувається до наукової праці є слідування певній технології її реалізації, забезпечення логічної послідовності виконання роботи. Технологія наукового дослідження — це спосіб досягнення мети дослідження за допомогою певних засобів згідно з встановленою логікою дослідження. Технологія реалізації наукового дослідження є програмою поетапного використання дослідником певної системи методів, прийомів, правил і методологічних вимог, що визначають його дії та мислення від початкового етапу дослідження до кінцевого результату. Технологія є адекватною якщо за встановленої логіки повністю використовуються можливості, а останні забезпечують проведення досліджень за такою логікою.

Тема 5. Підготовчий етап наукового дослідження. Робота з науковою інформацією.

1. Вибір теми наукового дослідження.
2. Планування науково-дослідної роботи.

Науково-дослідні організації і освітні установи розробляють плани роботи на рік на основі цільових комплексних програм, довгострокових наукових і науково-технічних програм, господарських договорів і заявок на дослідження, представлених замовниками.

Наукова робота кафедр навчальних закладів організовується і проводиться відповідно до планів роботи на навчальний рік. Професори, викладачі і аспіранти виконують науково-дослідні роботи за індивідуальними планами.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, коли темпи накопичення і передачі інформації зростають, виникло протиріччя між виробництвом інформації та можливостями її споживання, переробки і використання. Потрібні відповідні методики орієнтації наукових працівників на найбільш продуктивний пошук і використання відповідних інформаційних матеріалів. Слово "інформація" в перекладі з латинського означає роз'яснення. Роз'яснення - це відомості про довкілля, про процеси, які здійснюються в ньому, про події і стан, що сприймаються людьми, які керують машинами та системами. Це одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань, детальна, систематизована подача певного відібраного матеріалу, але без будь-якого аналізу. Наукова інформація - це логічна інформація, яка отримується в процесі пізнання, адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці. Основні ознаки наукової інформації.

Тема 6. Написання і оформлення наукових праць студентів.

1. Структура наукової роботи.
2. Рубрикація.
3. Способи написання тексту.
4. Мова і стиль юридичної мови.
5. Абревіатури при написанні тексту наукової роботи. Правила скорочення слів.

Перш за все автор повинен чітко уявляти задачу і мету наукових досліджень, щоб сформулювати суть і актуальність наукової теми, практичну цінність можливих результатів наукових досліджень. У такому разі спланувати роботу раціонально буде легше. Автор повинен уявити логічну послідовність у виконанні запланованих робіт, навчитися бачити головне, вирішальне, на чому потрібно зосередити увагу та зусилля на даному етапі роботи. Спланувавши роботу, потрібно дотримуватися плану, відвести дні та години для виконання певної роботи, не відволікатися на інші справи. Іноді в ході досліджень потрібно попередні плани уточнювати. Але їх також бажано дотримуватися. Все це призводить до упорядкування роботи і економії часу.

Підготовчі роботи. У науці відомі приклади, коли недостатнє знання публікацій з теми досліджень призводило до повторення вже проведених досліджень. Саме тому дослідник — початківець повинен

особливо ретельно вивчити ті надбання науки, які стосуються його теми.

Тема 7. Особливості підготовки, оформлення і захисту студентських наукових робіт.

1. Особливості підготовки рефератів і доповідей.
2. Особливості підготовки і захисту курсових робіт.
3. Особливості підготовки і захисту дипломних робіт.

Базові знання, уміння та навички виконання наукових досліджень надаються у вищих навчальних закладах. З урахуванням характеру навчального процесу науково-дослідна робота студентів проводиться в різних формах. У позанавчальний час студенти можуть працювати у студентських науково-дослідних гуртках, готувати наукові доповіді на науково-теоретичні семінари, конференції й конкурси, виконувати науководослідну роботу під час проходження практики. Під час навчального процесу науково-дослідна робота проводиться на лабораторних, семінарських заняттях, під час виконання індивідуальних завдань, підготовки курсових та випускних кваліфікаційних робіт. Найважливішими формами навчально-дослідних робіт є реферати, доповіді, курсові, бакалаврські та магістерські роботи.

7. План вивчення навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Форми організації навчання	Кількість годин для денної форми навчання	Кількість годин для заочної форми навчання
1	Наука як сфера людської діяльності	л / сем / срс	2 / 4 / 10	0 / 0 / 15
2	Методологія та методи наукового дослідження	л / сем / срс	2 / 4 / 10	0 / 0 / 15
3	Організація наукового дослідження.	л / сем / срс	2 / 4 / 10	2 / 3 / 15
<i>Модульний контроль</i>				
4	Методологія та методи досліджень у політичній науці. Типи досліджень у політичній науці.	л / сем / срс	2 / 4 / 10	0 / 0 / 15
5	Якісні методи дослідження у політології. Кількісні методи досліджень у політичній науці	л / сем / срс	2 / 4 / 16	0 / 0 / 20
6	Аналіз політичного документа	л / сем / срс	2 / 4 / 10	0 / 0 / 15
7	Підготовка наукових публікацій, рефератів, доповідей з політології. Вивчення першоджерел як основна форма наукової роботи	л / сем / срс	2 / 4 / 12	2 / 3 / 15
<i>Модульний контроль</i>				
<i>Підсумковий контроль</i>		<i>Екзамен</i>		
8. Самостійна робота				

Самостійна робота – це вид розумової діяльності, за якої студент самостійно (без сторонньої допомоги) опрацьовує в кожному змістовному модулі перелік тем (на основі опрацювання інформаційних джерел веде пошук відповідей на актуальні питання, вирішує практичні питання, складає тести, вирішує задачу або ситуаційну вправу, виконує інші завдання на основі знань, отриманих з підручників, книг, лекцій, практичних занять). Головною метою самостійної роботи є формування самостійності суб'єкта, що вчиться, формування його вмінь, знань і навичок.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукового дослідження» виокремлено такі види самостійного навчання студента:

- 1) відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, виконання самостійних робіт;*
- 2) підготовка доповідей, презентація результатів власних досліджень та проекту;*
- 3) підготовка до модульного контролю та іспит;*
- 4) робота з інформаційними джерелами та ін.*

Кожен із зазначених видів потребує від студентів наполегливої самостійної праці. Насамперед, потрібно, щоб кожен студент у процесі навчання дотримувався гігієни розумової праці. Викладач дисципліни на початку вивчення дисципліни проводить настановне заняття, особливо зі студентами, які оформили індивідуальний графік навчання.

Здійснюється самостійна робота безпосередньо через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів, регламентується робочим навчальним планом.

Завдання до самостійної роботи мають унеможливити механічне заучування студентами фактичного матеріалу або поверхове знайомство з явищами та процесами. Для отримання позитивної оцінки студент повинен не просто продемонструвати володіння певним обсягом

знань, а й уміти розв'язувати певні елементи наукових проблем, аналізувати та систематизувати отримані дані, знаходити оригінальні рішення на підставі самостійно здобутої інформації, формулювати й відстоювати власну точку зору. Йдеться, передусім, про самостійне опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури. Рекомендованим елементом цієї роботи студентів є ведення записів (допускається й електронний варіант або презентація). Такий підхід сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Рівень виконання студентом самостійної роботи враховується при виставленні підсумкової оцінки за змістовими модулями навчальної дисципліни.

Студенти мають змогу отримати завдання та завантажити свої напрацювання в систему дистанційного навчання (moodle) НУ «Запорізька політехніка» (<https://moodle.zp.edu.ua/>).

Теми	Кількість годин для денної форми навчання	Кількість годин для заочної форми навчання
Наука і наукове мислення	10	15
Концептуальні основи наукового пізнання	10	16
Наукове дослідження та його методологія в політології	10	16
Технологія дослідницької роботи	10	16
Підготовчий етап наукового дослідження. Робота з науковою інформацією	16	15
Написання і оформлення наукових праць студентів	10	16
Особливості підготовки, оформлення і захисту студентських наукових робіт	12	16
Разом	78	110

Консультативна допомога студенту надається у таких формах:

- особиста зустріч викладача і студента за графіком консультації <https://zp.edu.ua/kafedra-zagalnopravovyh-ta-politychnyh-nauk/>;
- листування за допомогою електронної пошти kafedra_zpn@zp.edu.ua (у форматі 24/7);
- відеозустріч, аудіоспілкування або чат консультації (за графіком консультацій викладача).

9. Система та критерії оцінювання курсу

Зведена таблиця набору балів за семестр

Шкала оцінювання: національна та ECT

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
85-89	добре	
75-84		

70-74	задовільно	
60-69		

<i>Бали за навчальний семестр</i>	<i>Розподіл балів за змістовними модулями</i>	
<i>Вид заняття</i>	<i>1 зміст. модуль (максимум балів)</i>	<i>2 зміст. модуль (максимум балів)</i>
<i>Поточний контроль</i>	60	60
<i>Модульний контроль (МК)</i>	40	40
<i>Всього по змістовним модулям 1 та 2</i>	100	100
<i>Всього за вивчення дисципліни</i>	100 (ЗМ1 + ЗМ2 / 2)	

35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Політика курсу

Політика відвідування аудиторних занять (особиста присутність студента). Відвідування занять є обов'язковим компонентом в системі вивчення курсу, набуття загальних та фахових компетентностей (відвідування лекцій та практичних занять). Самостійну роботу студент виконує у системі дистанційного навчання (<https://moodle.zp.edu.ua/>). За об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, стажування, мобільність, індивідуальний графік, інше) аудиторні види занять та завдань також можуть бути трансформовані в систему дистанційного навчання.

Політика дедлайнів. Студент зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) студент має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни.

Політика академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; використання достовірної інформації з офіційних джерел у проектних завданнях.

Політика дотримання прав та обов'язків студентів. Права і обов'язки студентів відображено у п.7.5 Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка» (https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Polozhennia_pro_organizatsiyu_osvitnoho_protseesu.pdf).

Політика конфіденційності та захисту персональних даних. Обмін персональними даними між викладачем і студентом в межах вивчення дисципліни, їх використання відбувається на основі закону України «Про захист персональних даних» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>). Стаття 10, п. 3 «Використання персональних даних працівниками суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними, повинно здійснюватися лише відповідно до їхніх професійних чи службових або трудових обов'язків. Ці працівники зобов'язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків, крім випадків, передбачених законом. Таке зобов'язання чинне після припинення ними діяльності, пов'язаної з персональними даними, крім випадків, установлених законом».